

**WACHTLIJSTEN SPECIAAL EN
VOORTGEZET SPECIAAL ONDERWIJS**

SITUATIE PER MEDIO JANUARI 2001

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING 5
1.1	Achtergrond 5
1.2	Opbouw van het rapport 5
2	CENTRALE VRAGEN EN WERKWIJZE 7
2.1	Centrale vragen 7
2.2	Werkwijze 7
3	OMVANG VAN DE PLAATSINGS- EN ONDERZOEKSLIJSTEN 9
3.1	Algemeen 9
3.2	Visueel gehandicapten 9
3.3	Auditief en communicatief gehandicapten 10
3.4	Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten 11
3.5	Leerlingen met gedragsproblemen 12
3.6	Tot slot 13
3.6.1	Samenvatting omvang plaatsings- en onderzoekslijsten 13
3.6.2	Plaatsingstermijnen 15
4	OORZAKEN VAN PLAATSINGSLIJSTEN EN HET PLAATSINGSBELEID VAN SCHOLEN 17
4.1	Oorzaken van plaatsingslijsten 17
4.1.1	Verdichtingsproblematiek 17
4.1.2	Vervangingsproblematiek en onvervulde vacatures 18
4.1.3	Middelen ter ondersteuning van het primaire proces 18
4.2	Plaatsingsbeleid van scholen 19
4.2.1	Plaatsingsmomenten 19
4.2.2	Groepsgrootte 19
4.3	Nadere analyse 19
5	THUISZITTERS 21
5.1	Leeftijd en geslacht 21
5.2	Herkomst 21
5.3	Bestemming 22
5.4	Duur van het thuiszitten 22
5.5	Regionale spreiding 22
5.6	Nieuwe thuiszitters via de leerplichtambtenaar 22

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

De wachtlijstproblematiek in het onderwijs is een vraagstuk waarvoor grote maatschappelijke belangstelling bestaat. Zolang leerlingen op een plaatsingslijst voor een bepaalde onderwijssoort staan, ontvangen zij niet het onderwijs dat het beste bij hun behoeften en mogelijkheden past.

Ook dit jaar heeft de inspectie van het onderwijs de plaatsingsproblematiek geïnterviewd in het (V)SO: het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs, zoals geregeld in de Wet op de expertisecentra. Nagegaan is hoeveel leerlingen op de peildatum van 16 januari 2001, op een plaatsingslijst of op een onderzoekslijst staan. Voorts is het aantal thuiszitters onder deze leerlingen in kaart gebracht.

Dit rapport bevat de uitkomsten van het onderzoek. Waar mogelijk is een vergelijking gemaakt met de gegevens van medio januari 2000.

1.2 Opbouw van het rapport

De opbouw van het rapport is als volgt.

De wijze waarop het onderzoek is verricht en de vragen die daarbij centraal stonden, zijn beschreven in hoofdstuk 2. Hoofdstuk 3 bevat de gegevens over de omvang van de plaatsings- en de onderzoekslijsten in het SO en in het VSO. Hoofdstuk 4 gaat nader in op oorzaken van plaatsingslijsten. In hoofdstuk 5 tenslotte, wordt aandacht besteed aan de thuiszittersproblematiek.

2 CENTRALE VRAGEN EN WERKWIJZE

2.1 Centrale vragen

Het hoofddoel van het onderzoek naar de plaatsingsproblematiek in het speciaal onderwijs (SO) en het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) is na te gaan hoeveel leerlingen op plaatsingslijsten of onderzoekslijsten staan en wat belangrijke oorzaken van de plaatsingslijsten zijn. De drie bijbehorende onderzoeksvragen zijn:

- 1 Hoeveel leerlingen staan medio januari 2001 op plaatsingslijsten van scholen voor (V)SO?
- 2 Hoeveel leerlingen staan medio januari 2001 op onderzoekslijsten van scholen voor (V)SO?
- 3 Wat zijn de belangrijkste oorzaken van plaatsingslijsten?

Waar mogelijk zijn de antwoorden op bovengenoemde onderzoeksvragen vergeleken met de gegevens van medio januari 2000.

Nevendoel van dit onderzoek is het in kaart brengen van het aantal leerlingen dat op een plaatsingslijst of een onderzoekslijst staat, maar dat thans op geen enkele school onderwijs volgt: de zogenoemde thuiszitters.

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen heeft de inspectie de volgende begripsomschrijvingen gehanteerd.

Een leerling op een *plaatsingslijst* is een leerling van wie door de commissie van onderzoek (en begeleiding) van een school is vastgesteld dat hij of zij toelaatbaar is, maar van wie de toelating -na aanmelding- nog niet heeft plaatsgevonden.

Een leerling op een *onderzoekslijst* is een leerling voor wie toelating tot de school is gevraagd, maar van wie het toelaatbaarheidsonderzoek nog moet plaatsvinden of nog niet is afgerond.

Een *thuiszitter* is een leerplichtig kind of een leerplichtige jongere die op een plaatsings- of onderzoekslijst staat en thans op geen enkele school onderwijs volgt. Uitdrukkelijk zij er op gewezen dat het inspectieonderzoek niet de pretentie heeft de gehele thuiszittersproblematiek in het (V)SO in kaart te brengen. Gegeven haar taak en positie heeft de inspectie zich ten behoeve van de inventarisatie van thuiszitters tot de (V)SO-scholen gericht. Voorts heeft zij die gevallen bij de inventarisatie betrokken waarover haar een klacht had bereikt. Uit contacten met onder andere leerplichtambtenaren is het de inspectie echter bekend dat er ook thuiszittende leerlingen zijn die nog niet of niet meer bij (V)SO-scholen bekend zijn, maar die wel bij een leerplichtambtenaar staan geregistreerd. Het omgekeerde komt overigens ook voor. Uiteraard heeft de inspectie aandacht besteed aan thuiszitters, waarvan zij op de hoogte raakte via contacten met leerplichtambtenaren. Er is echter geen instantie in Nederland die het complete overzicht heeft over de omvang van deze groep.

2.2 Werkwijze

De vaststelling van de omvang van de plaatsings- en onderzoekslijsten en van de thuiszitters in het (V)SO heeft plaatsgevonden op de peildatum van 16 januari 2001. Daartoe hebben alle instellingen voor SO en VSO begin januari 2001 een vragenlijst van de inspectie ingevuld.

3 OMVANG VAN DE PLAATSINGS- EN ONDERZOEKSLIJSTEN

In dit hoofdstuk geeft de inspectie een overzicht van de aantallen leerlingen op plaatsings- en onderzoekslijsten van scholen voor SO en VSO. Het gaat hier om scholen vallend onder de Wet op de expertisecentra. De plaatsingsproblematiek van speciale scholen voor basisonderwijs, vallend onder de Wet op het primair onderwijs, valt buiten het bestek van deze rapportage. Hetzelfde geldt voor het praktijkonderwijs en het leerwegondersteunend onderwijs, als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs.

3.1 Algemeen

Van de 324 instellingen voor SO en VSO die bij dit onderzoek betrokken zijn, hebben er 131 (40 procent) een plaatsingslijst. Bijna de helft (48 procent) van de instellingen met een plaatsingslijst behoort tot cluster IV (leerlingen met gedragsproblemen) en een derde van de instellingen met een plaatsingslijst behoort tot cluster III (Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten).

Van de 324 instellingen voor SO en VSO die bij dit onderzoek betrokken zijn, hebben er 254 (78 procent) een onderzoekslijst. Bijna de helft (48 procent) van deze instellingen behoort tot cluster III (Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten) en een derde behoort tot cluster IV (Leerlingen met gedragsproblemen).

In het hiernavolgende worden de gegevens per cluster van expertisecentra gepresenteerd. Bij de beschrijving is tevens gebruik gemaakt van de gegevens uit Tabel I in Bijlage 1 van dit rapport.

3.2 Visueel gehandicapten

De visueel gehandicapte leerlingen zijn ondergebracht in cluster I. De 4 instellingen (6 vestigingen) voor visueel gehandicapten die bij dit onderzoek betrokken zijn, hebben in totaal 713 leerlingen (teldatum 1 oktober 2000). Tabel 3.1 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001 op een plaatsingslijst of op een onderzoekslijst staat.

Tabel 3.1 Visueel gehandicapten: aantal leerlingen op plaatsingslijsten en onderzoekslijsten per medio januari 2001

	Plaatsingslijsten	Onderzoekslijsten
--	-------------------	-------------------

Onderwijssoort	aantal leerlingen	aantal leerlingen
SO	3	17 ¹
VSO	0	2
Totaal	3	19

Uit voorgaande tabel blijkt dat het aantal visueel gehandicapte leerlingen dat op een plaatsingslijst staat gering is. In totaal staan slechts 3 leerlingen op een plaatsingslijst van het SO. Deze 3 leerlingen vormen 0,4 procent van het totaal aantal leerlingen dat de instellingen voor visueel gehandicapten bezoekt. De VSO component heeft zelfs in het geheel geen plaatsingslijst.

Het aantal leerlingen op de onderzoekslijsten is groter dan het aantal leerlingen dat op plaatsingslijsten staat: 17 in het SO en 2 in het VSO.

Ondanks het feit dat er maar weinig visueel gehandicapte leerlingen op plaatsingslijsten staan, is er toch sprake van een lichte toename in vergelijking met januari 2000. Toen kwamen er in het geheel geen plaatsingslijsten voor en stond slechts 1 leerling op een onderzoekslijst.

3.3 Auditief en communicatief gehandicapten

Het cluster van de auditief en communicatief gehandicapten (cluster II) omvat scholen en afdelingen voor doven, voor slechthorenden en voor leerlingen met ernstige spraakmoeilijkheden. De 40 instellingen die bij dit onderzoek betrokken zijn, hebben in totaal 6530 leerlingen (teldatum 1 oktober 2000). Tabel 3.2 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001 op een plaatsingslijst of op een onderzoekslijst staat.

Tabel 3.2 Auditief en communicatief gehandicapten: aantal leerlingen op plaatsingslijsten en onderzoekslijsten per medio januari 2001

Onderwijssoort	Plaatsingslijsten	Onderzoekslijsten
	aantal leerlingen	aantal leerlingen
SO	144 ²	601 ³

¹ Inclusief 1 meervoudig gehandicapte leerling

VSO	2	40
Totaal	146	641

Uit de tabel blijkt dat in het onderwijs voor auditief en communicatief gehandicapten 146 leerlingen op een plaatsingslijst staan. Deze leerlingen vormen 2,2 procent van het totaal aantal leerlingen dat deze scholen en afdelingen bezoekt.

Bijna alle leerlingen die door de commissie van onderzoek (en begeleiding) toelaatbaar zijn verklaard staan op een plaatsingslijst van het SO. Daarbinnen zijn de plaatsingslijsten voor slechthorenden het langst, met in totaal 82 leerlingen. In het VSO voor auditief en communicatief gehandicapten komen veel minder plaatsingslijsten voor.

Het aantal leerlingen op een onderzoekslijst van scholen en afdelingen uit cluster II is naar verhouding groot. Met name het SO telt veel leerlingen (601) die op een onderzoekslijst staan.

In vergelijking met medio januari 2000 is in het SO de omvang van de plaatsingslijsten voor auditief en communicatief gehandicapten toegenomen. Ook al zijn in 2001 in tegenstelling tot vorig jaar ook de meervoudig gehandicapte leerlingen meegerekend die in cluster II op een plaatsingslijst staan, dan nog tekent deze groei zich af. Terwijl bijvoorbeeld de afdelingen voor doven vorig jaar geen plaatsingslijsten kenden, zijn er dit jaar inmiddels 5 leerlingen toelaatbaar verklaard maar nog niet geplaatst. De omvang van de onderzoekslijsten in het SO is afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Deze uitspraak is van toepassing, ongeacht het feit dat in 2001 in tegenstelling tot vorig jaar de meervoudig gehandicapte leerlingen zijn meegerekend die in cluster II op de onderzoekslijst staan.

In het VSO zijn zowel de plaatsingslijsten als de onderzoekslijsten iets gegroeid. Vorig jaar kwamen er nog geen plaatsingslijsten voor; nu zijn er 2 wachtende leerlingen. Vorig jaar stonden 10 leerlingen op de onderzoekslijst; dit jaar zijn dat er 40.

3.4 Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten

Het cluster van de lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten (cluster III) omvat scholen en afdelingen voor lichamelijk gehandicapten, langdurig (somatisch) zieken, meervoudig gehandicapten en zeer moeilijk lerenden. De 165 scholen die binnen dit cluster aan het onderzoek hebben meegedaan, tellen in totaal ongeveer 20500 leerlingen (teldatum 1 oktober 2000).

Tabel 3.3 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001 op een plaatsingslijst of op een onderzoekslijst staat.

Tabel 3.3 Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten: aantal leerlingen op plaatsingslijsten en onderzoekslijsten per medio januari 2001

Onderwijssoort	Plaatsingslijsten	Onderzoekslijsten
	aantal leerlingen	aantal leerlingen
SO	83	528
VSO	14	103

² Inclusief 18 leerlingen op afdelingen voor meervoudig gehandicapten

³ Inclusief 62 leerlingen op afdelingen voor meervoudig gehandicapten

Totaal	97	631
--------	----	-----

Het aantal lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapte leerlingen dat op een plaatsingslijst staat is relatief beperkt vergeleken met het totaal aantal leerlingen dat gebruik maakt van de voorzieningen uit cluster III. De 97 plaatsingslijst-leerlingen vormen 0,5% van het totaal aantal leerlingen dat deze scholen en afdelingen bezoekt. De meesten (49 leerlingen) staan op een plaatsingslijst van scholen voor zeer moeilijk lerenden in het SO.

Het aantal lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapte leerlingen dat op een onderzoekslijst staat is niet onaanzienlijk: 631 leerlingen in SO en VSO tezamen. Vooral in het SO wachten naar verhouding veel leerlingen (528) op een toelaatbaarheidsonderzoek of de afronding daarvan. Het VSO telt minder leerlingen dan het SO; ook het aantal leerlingen op onderzoekslijsten is hier kleiner.

In het SO is ten opzichte van vorig jaar de omvang van de plaatsingslijsten aanzienlijk afgenomen en in het VSO zijn de plaatsingslijsten teruggebracht naar minder dan een kwart ten opzichte van vorig jaar. Dit ondanks het feit dat in 2001, in tegenstelling tot het jaar daarvoor, de meervoudig gehandicapte leerlingen zijn meegerekend bij die scholen en afdelingen waar zij feitelijk op een plaatsingslijst staan. De afname komt bijna in zijn geheel voor rekening van de instellingen voor zeer moeilijk lerenden. De omvang van de plaatsingslijsten voor zeer moeilijk lerenden is in het SO namelijk gedaald van 121 leerlingen vorig jaar naar 49 dit jaar; in het VSO van 49 leerlingen vorig jaar naar slechts 5 leerlingen dit jaar.

Het aantal leerlingen op de onderzoekslijsten van cluster III is in het SO ten opzichte van vorig jaar gegroeid. In het VSO is het aantal leerlingen op de onderzoekslijsten van cluster III nagenoeg gelijk aan vorig jaar.

3.5 Leerlingen met gedragsproblemen

Cluster IV (leerlingen met gedragsproblemen) omvat scholen en afdelingen voor langdurig zieken (met psychiatrische stoornis), voor zeer moeilijk opvoedbaren en de scholen verbonden aan pedologische instituten. De 115 instellingen binnen dit cluster die aan het onderzoek hebben meegedaan, hebben in totaal 16207 leerlingen (teldatum 1 oktober 2000). Tabel 3.4 geeft het aantal leerlingen weer dat medio januari 2001 op een plaatsingslijst of op een onderzoekslijst staat.

Tabel 3.4 Leerlingen met gedragsproblemen: aantal leerlingen op plaatsingslijsten en onderzoekslijsten per medio januari 2001

Onderwijssoort	Plaatsingslijsten	Onderzoekslijsten
	aantal leerlingen	aantal leerlingen
SO	317	870
VSO	263	457
Totaal	580	1327

De tabel laat zien dat zowel absoluut als relatief gezien de plaatsingsproblematiek in cluster IV groot is. De 580 leerlingen op een plaatsingslijst vormen 3,6 procent van het totaal aantal leerlingen dat deze scholen en afdelingen bezoekt. In het SO wachten 317

leerlingen op plaatsing; de scholen verbonden aan de pedologische instituten hebben zelfs plaatsingslijsten met gemiddeld 7,5 leerlingen per school. In het VSO staan 263 leerlingen op een plaatsingslijst. Hiervan staat een ruime meerderheid van 229 leerlingen op plaatsingslijsten van scholen en afdelingen voor zeer moeilijk opvoedbaren.

Ook de omvang van de onderzoekslijsten is in het cluster van instellingen voor leerlingen met ernstige gedragsproblemen groot: 1327 leerlingen wachten op (afronding van) het toelaatbaarheidsonderzoek. De omvang van de onderzoekslijsten is in het SO bijna twee maal zo groot als in het VSO. De meeste leerlingen staan op een onderzoekslijst voor zeer moeilijk opvoedbaren, gevolgd door onderzoekslijsten voor langdurig zieken.

In vergelijking met vorig jaar is in cluster IV de omvang van de plaatsingslijsten met ongeveer eenderde toegenomen. Deze toename is het grootst in het SO. Ze wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de groei van de plaatsingslijsten voor instellingen voor langdurig zieken (met psychiatrische stoornis) en voor scholen verbonden aan pedologische instituten. Ook in het VSO is de omvang van de plaatsingslijsten fors toegenomen. In de afdelingen en scholen voor zeer moeilijk opvoedbaren bijvoorbeeld is er een toename van 162 leerlingen die vorig jaar op de plaatsingslijsten stonden naar 229 dit jaar.

Terwijl de omvang van de onderzoekslijsten in het SO ten opzichte van vorig jaar licht is toegenomen, is in het VSO de omvang van de onderzoekslijsten licht gedaald.

3.6 Tot slot

3.6.1 Samenvatting omvang plaatsings- en onderzoekslijsten

In tabel 3.5 staan de belangrijkste gegevens over de plaatsings- en onderzoekslijsten voor alle clusters samengevat: het aantal leerlingen dat medio 2001 op een plaatsingslijst of op een onderzoekslijst staat en het percentage dat zij vormen van het totaal aantal leerlingen op een plaatsings- of onderzoekslijst.

Tabel 3.5 Aantal leerlingen op plaatsings- en onderzoekslijsten (voortgezet) speciaal onderwijs per medio januari 2001 en het percentage dat zij vormen van het totaal aantal leerlingen op een plaatsings- of onderzoekslijst

Cluster	Plaatsingslijsten		Onderzoekslijsten	
	aantal leerlingen	percentage leerlingen	aantal leerlingen	percentage leerlingen
Visueel gehandicapten	3	0,4	19	0,7
Auditief en communicatief gehandicapten	146	17,7	641	24,4
Lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten ⁴	97	11,7	631	24,1

⁴ Op basis van schatting leerlingenaantal van scholen voor zeer moeilijk lerenden

Leerlingen met gedragsproblemen	580	70,2	1327	50,8
TOTAAL	826	100	2618	100

Medio januari 2001 wachten in Nederland 826 leerlingen op plaatsing in een schoolsoort die beter bij hun behoeften en mogelijkheden past dan de scholen die zij op dat moment bezoeken. Deze leerlingen zijn door de commissie van onderzoek (en begeleiding) toelaatbaar verklaard, maar hun toelating tot de nieuwe school heeft de facto nog niet plaatsgevonden. De plaatsingslijsten zijn verreweg het langst in cluster IV (leerlingen met gedragsproblemen). Van de 826 leerlingen op plaatsingslijsten wacht ruim 70 procent op toelating tot een onderwijsvoorziening uit dit cluster. Voorts is ruim 17 procent toelaatbaar verklaard tot het onderwijs dat verzorgd wordt door scholen uit cluster II (auditief en communicatief gehandicapten), maar daar nog niet toegelaten.

Scholen en afdelingen voor zeer moeilijk opvoedbaren hebben de meeste leerlingen op een plaatsingslijst staan, met name in het VSO. Zij worden gevolgd door scholen en afdelingen voor langdurig zieken, voor slechthorenden en door de scholen verbonden aan de pedologische instituten. De druk van de plaatsing is het grootst op de scholen verbonden aan de pedologische instituten; per school staan gemiddeld 7,5 leerlingen op een plaatsingslijst.

Het aantal leerlingen op onderzoekslijsten is als regel een veelvoud van het aantal leerlingen op een plaatsingslijst. Medio januari 2001 wachten 2618 leerlingen op (de afronding van) een onderzoek dat moet uitmaken of zij toelaatbaar zijn tot de onderwijssoort waarvoor zij zijn aangemeld. Evenals de plaatsingslijsten zijn ook de onderzoekslijsten het langst in cluster IV (leerlingen met gedragsproblemen). Van de 2618 leerlingen op onderzoekslijsten wacht ongeveer de helft op een toelaatbaarheidsonderzoek voor een school of afdeling uit dit cluster. Daarnaast staat bijna 25 procent op onderzoekslijsten van het onderwijs voor lichamelijk, verstandelijk en meervoudig gehandicapten (cluster III) en eveneens bijna 25 procent staat op onderzoekslijsten van onderwijsvoorzieningen uit cluster II.

Scholen en afdelingen voor zeer moeilijk opvoedbaren hebben de meeste leerlingen op een onderzoekslijst staan, met name in het VSO. Zij worden gevolgd door scholen en afdelingen voor langdurig zieken, voor slechthorenden en voor zeer moeilijk lerenden.

Ten opzichte van medio januari 2000 is in 2001 is de omvang van de plaatsingslijsten toegenomen: met 11 procent binnen het SO en met 15 procent binnen het VSO. De omvang van de onderzoekslijsten daarentegen is licht gedaald: met 0,5 procent binnen het SO en met bijna 4 procent binnen het VSO.

3.6.2 Plaatsingstermijnen

Van de 826 leerlingen die medio januari 2001 op een plaatsingslijst staan, is voor 609 leerlingen door de instellingen een prognose gegeven van de termijn waarop zij de facto deze leerlingen zullen plaatsen.

Van de 609 leerlingen zullen er ongeveer 140 nog in het lopende schooljaar worden toegelaten. Volgens verwachting worden ongeveer 120 van deze leerlingen nog voor 1 maart 2001 geplaatst. De overige leerlingen zullen, op enkele uitzonderingen na, instromen bij aanvang van het komende schooljaar. Van 15 leerlingen is echter de prognose dat deze pas in het begin van 2002 worden geplaatst, omdat er tot dat tijdstip voor deze leerlingen geen plaats is.

4 OORZAKEN VAN PLAATSINGSLIJSTEN EN HET PLAATSINGSBELEID VAN SCHOLEN

Er zijn 130 (V)SO-instellingen die gemeld hebben dat zij leerlingen op een plaatsingslijst hebben staan; 40 procent van het totaal aantal instellingen voor (V)SO. Bij haar inventarisatie van de plaatsingslijsten heeft de inspectie deze scholen gevraagd naar de belangrijkste oorzaken van de plaatsingsproblematiek. Een gesprek met enkele sleutelfiguren uit deze sector over de bevindingen heeft vervolgens het beeld bevestigd dat het vaak om een complex van factoren gaat, die in meer of mindere mate met elkaar samenhangen.

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste bevindingen over oorzaken van plaatsingslijsten en over het plaatsingsbeleid dat scholen -mede als gevolg daarvan- voeren.

4.1 Oorzaken van plaatsingslijsten

4.1.1 Verdichtingsproblematiek

Een belangrijke oorzaak van plaatsingslijsten is de zogenoemde verdichtingsproblematiek. Met verdichtingsproblematiek wordt het verschijnsel bedoeld dat, mede als gevolg van het WSNS-beleid en de reorganisatie binnen de jeugdzorg, leerlingen met zwaardere en meer complexe problemen overblijven in het (V)SO. Het gaat daarbij nog niet eens om de omvang van de groep als wel om de door scholen beleefde verzwaring van de problematiek van de groep als geheel. Leerlingen met minder ernstige en minder complexe handicaps blijven immers langer in het reguliere basisonderwijs en in het speciaal basisonderwijs.

In het kader van deze verdichtingsproblematiek vormen enkele groepen leerlingen een extra punt van zorg.

In de eerste plaats is er de groep van autistische leerlingen. Zestien procent van de scholen met een plaatsingslijst meldt op dit moment autistische leerlingen op te vangen, maar er niet nog meer te kunnen opnemen. Voor deze leerlingen ontstaat doorgaans pas plaats nadat andere autistische leerlingen zijn uit- of doorgestroomd. Autistische leerlingen vergen namelijk veel (formatieve) inzet van scholen vanwege de intensieve begeleiding die zij nodig hebben.

In de tweede plaats is er een gestaag groeiende groep leerlingen met ernstige gedragsproblemen. Bijna een kwart van de scholen met een plaatsingslijst meldt dat voornamelijk deze leerlingen op haar plaatsingslijst staan. De redenen variëren. Zo worden door reorganisatie binnen de jeugdzorg, uitbehandelde leerlingen sneller dan voorheen in het (V)SO geplaatst. Voorts melden scholen die gelieerd zijn aan residentiële of semi-residentiële instellingen in de sectoren justitie, jeugdzorg en gezondheidszorg dat wachtlijsten bij deze instellingen automatisch leiden tot plaatsingslijsten bij de scholen, omdat toelating tot de school gekoppeld is aan instroom in de instelling. De terugplaatsing van leerlingen met gedragsproblemen vanuit het (V)SO ten slotte, is eveneens vaak niet eenvoudig. Scholen verbonden aan een jeugdhulpverleningsinstelling en aan pedologische instituten bijvoorbeeld, melden moeite te hebben met het terugplaatsen van leerlingen waarvan de behandeling is voltooid naar de scholen van herkomst.

Doordat deze leerlingen onderwijsplaatsen bezet houden, zijn de plaatsingslijsten voor nieuw aangemelde leerlingen lang.

In de derde plaats is er nog de groep van leerlingen met een (licht) verstandelijke handicap en met (ernstige) gedragsproblemen: de zogenoemde ZMOLKers. De praktijkervaring van scholen is dat deze leerlingen door hun verstandelijke handicap te weinig profiteren van het ZMOK-onderwijs en door hun gedragsproblemen moeilijk handhaafbaar zijn op scholen voor ZMLK. Evenals autistische leerlingen vergen zij een dusdanig forse formatieve inzet van scholen dat deze dit niet of nauwelijks verantwoord achten.

4.1.2 Vervangingsproblematiek en onvervulde vacatures

Het lerarentekort dat zich inmiddels alom in het onderwijs doet voelen, manifesteert zich ook in het SO en het VSO. De helft van de scholen met een plaatsingslijst geeft aan te kampen met onvervulde vacatures en/of een tekort aan vervangers bij ziekte. Het (V)SO is bij nieuwe leraren weinig populair, nu er in alle schoolsoorten volop werkgelegenheid is. Bij 40 procent van de scholen met een plaatsingslijst staan ten minste één of twee vacatures voor groepsleraren open en bij ruim 16 procent van deze scholen is sprake van ten minste één of twee vacatures voor vakleraren. Ook hier ligt dus een belangrijke oorzaak van de plaatsingsproblematiek. Een van de scholen geeft voor haar situatie de volgende indicatie van het probleem: "op zes vacatures hebben wij twee sollicitanten." In dit verband wijst de inspectie de scholen op de mogelijkheid die de Wet op de expertisecentra biedt (artikel 3, lid 7) om bij tijdelijke afwezigheid van een leraar telkens voor ten hoogste één jaar af te wijken van de eisen van benoembaarheid voor degene die de leraar vervangt. Niet alle scholen maken van deze wettelijke mogelijkheid gebruik.

4.1.3 Middelen ter ondersteuning van het primaire proces

Een derde factor die een rol speelt bij het ontstaan van plaatsingslijsten betreft de middelen die scholen ter beschikking staan ter ondersteuning van het primaire proces. Ook hieraan zijn weer enkele aspecten te onderscheiden.

In de eerste plaats is er de formatiesystematiek. De groei van de leerlingenpopulatie van een school leidt niet altijd tot uitbreiding van de personeelsformatie in het schooljaar waarin die groei zich voordoet. De formatiesystematiek honoreert groei per 1 oktober als regel pas per 1 augustus daaropvolgend (de >T - 1 factor=). Dit betekent dat indien scholen leerlingen direct willen plaatsen, zij de bekostiging voor eigen rekening moeten nemen. Bij sterke groei is tussentijdse formatie-uitbreiding per 16 januari mogelijk. Door bijna 15 procent van de scholen met een plaatsingslijst wordt aangegeven dat de huidige groeiregeling, die afwijkt van die van het basisonderwijs, de instroom van leerlingen vanaf de plaatsingslijst blokkeert.

In de tweede plaats wordt door 53 instellingen (bijna 41 procent van het totaal aantal instellingen met een plaatsingslijst) een verband gelegd tussen het bestaan van een plaatsingslijst en ontoereikende huisvesting. 35 scholen melden 1 á 2 lokalen tekort te komen in vergelijking met het huidige leerlingenaantal. Uitbreiding van het aantal lokalen blijkt lang niet altijd op korte termijn te realiseren.

4.2 Plaatsingsbeleid van scholen

Een aantal scholen met plaatsingslijsten voert, al dan niet in samenhang met hierboven genoemde oorzaken van plaatsingslijsten, een plaatsingsbeleid. Voorbeelden daarvan worden hieronder beschreven.

4.2.1 Plaatsingsmomenten

De meeste scholen hanteren een plaatsingsbeleid waarbij leerlingen van plaatsingslijsten worden toegelaten op het moment dat er -naar het oordeel van de school- in een bepaalde groep plaats is voor een leerling met zijn of haar specifieke kenmerken. Vijftien procent van de instellingen met een plaatsingslijst hanteert echter één tot drie plaatsingsmomenten per jaar, al dan niet vanwege de formatiesystematiek. De inspectie is van mening dat het hanteren van een beperkt aantal plaatsingsmomenten geen goede werkwijze is, maar ziet ook in dat veel van de scholen die deze werkwijze hanteren vaak handelen uit nood. In principe zou iedere leerling die voor een bepaalde voorziening toelaatbaar is verklaard, onmiddellijk moeten worden geplaatst.

4.2.2 Groepsgrootte

Bijna twee derde van de instellingen voor (V)SO met een plaatsingslijst hanteert een groepsgrootte met een bepaalde bovengrens. Een veel gehanteerde formule is de formatieve groepsgrootte (de N-factor), al dan niet verhoogd met één of twee leerlingen (N plus 1 of N plus 2). In enkele gevallen wordt een nog hoger getal toegepast. Op grond van deze maximum groepsgrootte komen leerlingen op een plaatsingslijst te staan zodra de groep, waarin zij op grond van leeftijd en hulpvraag zouden thuishoren, de bedoelde bovengrens heeft bereikt.

Dit plaatsingsbeleid op grond van een formule voor de maximale groepsgrootte vertroebelt op twee manieren het zicht op de plaatsingsproblematiek. Aan de ene kant zitten scholen met een plaatsingslijst niet altijd 'vol'. Op de plaatsingslijst staan leerlingen voor de 'volle' groepen, terwijl in andere groepen nog wel plaats is. Aan de andere kant maakt het verhogen van de formatieve groepsgrootteformule met 1, 2 of meer leerlingen het plaatsingsprobleem minder zichtbaar voor de buitenwereld. Nogal wat scholen maken hiervan gebruik, teneinde plaatsingslijsten te voorkomen.

4.3 Nadere analyse

Het gegeven dat plaatsingslijsten in het SO en in het VSO het afgelopen jaar niet zijn afgenomen, zal door velen als teleurstellend worden ervaren. In het licht van de ontwikkelingen die zich de afgelopen jaren binnen deze onderwijssoort hebben voorgedaan valt deze uitkomst echter wel te begrijpen. De verdichtingsproblematiek en het lerarentekort zijn belangrijke factoren die niet hebben bijgedragen aan de mogelijkheid voor scholen om voluit in hun primaire proces te investeren. Gegeven deze situatie moet naar de mening van de inspectie een deel van de oplossing voor de plaatsingsproblematiek worden gezocht in een betere en meer efficiënte samenwerking tussen de verschillende werkvelden: onderwijs, jeugdzorg, justitie en samenwerkingsverbanden. Betere netwerken en frequenter overleg bieden meer mogelijkheden preventief te werken en op ontwikkelingen te anticiperen.

5 THUISZITTERS

Per medio januari 2001 stelde de inspectie door navraag bij de scholen voor SO en/of VSO vast dat er 82 thuiszitters waren. Een jaar eerder waren dit er 76. In de maanden februari en maart daaropvolgend heeft de inspectie zich nader laten informeren over de achtergronden van de problematiek van elk van deze thuiszitters. Vervolgens heeft zij de leerplichtambtenaren gevraagd voor deze leerlingen een zo spoedig mogelijke hervatting van het schoolbezoek te bewerkstelligen. Indien een leerplichtambtenaar berichtte dat zijn of haar activiteiten niet het gewenste resultaat opleverden, heeft de inspectie getracht door eigen bemiddeling alsnog dit resultaat te verkrijgen.

Mede door deze tussenkomst van de leerplichtambtenaren en/of de inspectie zijn op 1 april 2001 46 van de 82 thuis zittende leerlingen geplaatst, zij het niet allen op de schoolsoort waar zij eigenlijk thuis horen. Enkele leerlingen worden voor kortere of langere tijd buiten het onderwijs opgevangen; het gaat hierbij om een medisch kinderdagverblijf, om psychiatrische behandeling en om spijbelopvangprojecten. Elf leerlingen zullen nog in het lopende schooljaar worden geplaatst en 2 met ingang van het komende schooljaar. Voor de 5 leerlingen die wel tot een bepaalde school zijn toegelaten maar nog niet zijn geplaatst, vindt mede op aandrang van de inspectie een vorm van huiswerkbegeleiding plaats. Wanneer de overige 18 leerlingen hun schoolloopbaan zullen hervatten is onduidelijk. Een belangrijke oorzaak van deze onduidelijkheid is de opstelling van de desbetreffende ouders, die veelal weigeren mee te werken aan een plaatsing in het SO of VSO. Een tweede oorzaak is dat enkele scholen op dit moment vol zitten en/of een tekort aan leraren hebben. Een aantal voorbeelden van thuis zittende en moeilijk plaatsbare leerlingen is beschreven in bijlage 2.

5.1 Leeftijd en geslacht

Van de 82 thuiszitters die medio januari 2001 wachten op toelating tot een SO- of VSO-voorziening, is precies de helft 13 jaar of ouder. Onder de overigen bevinden zich 4 leerlingen in de kleuterleeftijd. Thuiszitters zijn overwegend jongens, maar onder hen zijn ook 19 meisjes, die in meerderheid 13 jaar of ouder zijn.

5.2 Herkomst

Het merendeel van de thuiszitters bezocht voorafgaand aan zijn of haar 'schoolloze' periode een (V)SO-voorziening of het reguliere onderwijs (basisonderwijs of voortgezet onderwijs). Twee (zeer jeugdige) thuiszitters hebben een kinderdagverblijf bezocht. De overigen bezochten in het verleden een speciale school voor basisonderwijs.

5.3 Bestemming

Verreweg de meeste thuiszitters zijn leerlingen die in principe onderwijs behoren te volgen op scholen uit cluster IV. In 57 gevallen gaat het daarbij om het onderwijs voor zeer moeilijk opvoedbaren. Negen thuiszitters wachten op plaatsing in een onderwijsvoorziening voor zeer moeilijk lerenden (cluster III).

5.4 Duur van het thuiszitten

De periode, gedurende welke de 82 leerlingen thuis zitten of hebben gezeten, varieert van enkele dagen tot meer dan een jaar. Vaak is echter de exacte datum waarop het thuiszitten begon bij scholen niet met zekerheid bekend. De belangrijkste reden is dat een aantal leerlingen soms al langere tijd thuis zit, terwijl zij officieel nog op een school staan ingeschreven.

5.5 Regionale spreiding

De problematiek van het thuiszitten doet zich in vrijwel het gehele land voor. Toch zijn er regionale verschillen. Koploper is de provincie Gelderland waar tien thuiszitters vanuit de randstad wachten op internaatsplaatsing.

5.6 Nieuwe thuiszitters via de leerplichtambtenaar

In het kader van de inventarisatie van thuiszitters heeft de inspectie -indien nodig of gewenst- ook contact opgenomen met leerplichtambtenaren. Over het algemeen verliepen de contacten met de leerplichtambtenaren coöperatief en constructief; in een aantal gevallen kon door de gezamenlijke inspanning de plaatsing van een thuiszittende leerling worden versneld. Incidenteel bleek een leerplichtambtenaar niet op de hoogte van de thuiszitters-status van een leerling. Daarnaast wisten leerplichtambtenaren echter ook thuiszittende leerlingen te melden die niet door de scholen zijn genoemd. Het gaat daarbij vooral om leerlingen die:

- 1) zijn aangemeld bij scholen voor ZMOK of voor ZMLK;
- 2) thuis zitten, maar officieel nog bij een school staan ingeschreven;
- 3) nog in een toelatingsprocedure zitten, en dus thuiszitter zijn vanuit bijvoorbeeld een reguliere basisschool of een school voor speciaal basisonderwijs.

Omdat naar deze 'nieuwe' thuiszitters geen systematisch onderzoek is gedaan (de meeste gemeenten in Nederland hebben één of meer leerplichtambtenaren) kunnen aan deze gegevens geen conclusies worden verbonden. Het is echter wel een indicatie dat het aantal leerlingen dat de facto thuis zit waarschijnlijk groter is dan het aantal thuiszitters dat uit de inventarisatie van de inspectie via de scholen naar voren komt.

BIJLAGE 1: Omvang plaatsings- en onderzoekslijsten 2000 en 2001

Tabel I Aantallen leerlingen op plaatsings- en onderzoekslijsten (V)SO per medio januari 2000 en 2001

Instellingen voor:		Plaatsingslijsten		Onderzoekslijsten	
		2000	2001	2000	2001
Visueel gehandicapten	SO	-	3	-	17 ⁵
	VSO	-	-	1	2
Doven	SO	-	5	8	64 ⁶
	VSO	-	1	1	-
Slechthorenden	SO	46	82 ⁷	344	301 ⁸
	VSO	-	1	9	40
Leerlingen met ernstige spraakmoeilijkheden	SO	43	57	319	236
	VSO	-	-	-	-
Lichamelijk gehandicapten	SO	9	19 ⁹	66	105 ¹⁰
	VSO	9	8	15	15
Meervoudig gehandicapten	SO	24	15 ¹¹	85	49 ¹²
	VSO	1	1	5	7
Zeer moeilijk lerenden	SO	121	49 ¹³	372	374
	VSO	49	5	92	81
Langdurige zieken	SO	87	132	426	427
	VSO	22	34	141	126
Zeer moeilijk opvoedbaren	SO	120	110	236	255
	VSO	162	229	357	329
Leerlingen op scholen van pedologische instituten	SO	43	75	171	188
	VSO	-	-	4	2
TOTAAL (V)SO		736	826	2652	2618

⁵ Inclusief 1 meervoudig gehandicapte leerling

⁶ Inclusief 3 meervoudig gehandicapte leerlingen

⁷ Inclusief 18 meervoudig gehandicapte leerlingen

⁸ Inclusief 59 meervoudig gehandicapte leerlingen

⁹ Inclusief 7 meervoudig gehandicapte leerlingen

¹⁰ Inclusief 22 meervoudig gehandicapte leerlingen

¹¹ Exclusief 26 leerlingen op MG-afdelingen, verbonden aan instellingen voor doven, slechthorenden en lichamelijk gehandicapten

¹² Exclusief 85 leerlingen op MG-afdelingen, verbonden aan instellingen voor slechthorenden en lichamelijk gehandicapten

¹³ Inclusief 1 meervoudig gehandicapte leerling

BIJLAGE 2: Enkele casusbeschrijvingen

Casus 1

Een 8 jarige jongen is samen met zijn moeder in oktober 2000 verhuisd van het zuiden des lands naar een grote stad in het westen. Moeder zoekt een plaats op een school voor ZMOK, omdat haar zoon dit schooltype voor de verhuizing ook bezocht. De nieuwe school geeft echter te kennen dat er sprake is van een wachtlijst om geplaatst te kunnen worden. Bovendien moet de jongen eerst door de toelatingscommissie bekeken worden of hij toelaatbaar is voor deze school. Ook voor deze toelatingscommissie is een wachtlijst.

De leerplichtambtenaar probeert via de commissie leerlingenzorg (CLZ) tijdelijke opvang voor de jongen te regelen, maar er zijn geen plaatsingsmogelijkheden. De inspectie bespreekt het probleem met het bestuur van de school en dringt aan op spoedplaatsing. Ook deze actie leidt niet tot het gewenste effect. Plaatsing binnen het Boddaertcentrum kan niet worden geregeld, omdat dit alleen via de hulpverlening kan gebeuren en het gezin midden in een procedure van voogdij-overdracht zit.

In maart 2001 zit de jongen nog steeds thuis. Hij is in februari door de toelatingscommissie van de school niet toelaatbaar verklaard. De procedure rondom de toelating heeft veel vertraging opgelopen, doordat de vorige school minimale informatie heeft aangeleverd. Verder blijkt de jongen met een IQ van 69 een grensgeval MLK/ZMLK te zijn. In combinatie met zijn gedragsproblemen (ZMOK) is hij -de school zegt uit ervaring te spreken- binnen de school niet te handhaven.

Inmiddels is de leerplichtambtenaar doende deze "ZMOLKer" geplaatst te krijgen op een school voor MLK en in afwachting van de uitslag van het toelatingsonderzoek.

Casus 2

Een 14-jarige jongen zit sinds mei 2000 thuis. Hij volgde vanaf februari 2000 na schorsing nog slechts gedurende de ochtenden onderwijs op een school voor VSO-ZMOK. In juni 2000 werd de jongen wederom na schorsing, uitgeschreven door de school en er werd een verwijderingsprocedure gestart, in overleg met de maatschappelijk werker en de (pleeg)ouders van de jongen. Het advies van de school was de jongen op een internaatschool te plaatsen, maar omdat de jongen inmiddels in een pleeggezin zat waar het erg goed ging, prefereerde Jeugdzorg een praktijkschool. Aanmelding op deze praktijkschool blijkt echter nooit geëffectueerd.

Vervolgens is de jongen onderzocht door een kinder- en jeugdpsychiatrisch centrum en MLK-geïndiceerd. Hij wordt nu wel aangemeld bij een praktijkschool, zijnde de dependance van een internaatschool.

In maart 2001 zit de jongen nog steeds thuis. Ofschoon hij toelaatbaar is verklaard voor de praktijkschool, heeft deze school door gebrek aan personeel (vacatures en langdurig zieken) geen plaats. Wel zal een contract worden opgesteld, te ondertekenen door zowel de pleegouders als de school, waarin alle afspraken voor plaatsing op de school worden vastgelegd: er zal geen agressief gedrag naar leraren en leerlingen worden getolereerd. Over de datum van plaatsing kan in april 2001 nog steeds geen uitsluitel worden gegeven.

Casus 3

Een 6-jarige jongen heeft tot de zomervakantie 2000 op een medisch kinderdagverblijf gezeten. De commissie leerlingenzorg van de plaats waar de jongen samen met zijn moeder woont en het RIAGG hebben samengewerkt bij een verwijzing naar een school, verbonden aan een pedologisch instituut. Deze verwijzing is niet geëffectueerd, omdat moeder behandeling van de jongen weigert. Vervolgens is in overleg met de leerplichtambtenaar afgesproken de jongen op een SBO-school geplaatst te krijgen. Na observatie en onderzoeken was het advies echter negatief: de jongen is niet gebaat bij plaatsing op een school voor SBO vanwege te zware psychische problematiek. Ofschoon moeder heeft toegezegd contact te zullen opnemen met een school verbonden aan een pedologisch instituut, is zij die afspraak niet nagekomen. De leerplichtambtenaar overweegt het geval te melden bij de Raad voor de Kinderbescherming. Mede door toedoen van de inspectie is met de school waar de jongen vandaan komt (wachtlister nu 38 kinderen) afgesproken dat als er in de zomervakantie nog geen school voor de jongen gevonden is, hij in augustus 2001 in beginsel op deze school wordt opgevangen. Het feit dat de jongen nog steeds thuis zit heeft in de eerste plaats te maken met de houding van de moeder.

Casus 4

Een 9-jarige jongen is in januari 2001 samen met zijn ouders van de Nederlandse Antillen verhuisd naar Nederland. In zijn vroegere woonplaats zat de jongen op het MLK. In Nederland aangekomen wordt hij in februari toelaatbaar verklaard tot een school voor ZMLK, maar kan daar pas na de zomervakantie worden geplaatst. De klassen zijn overvol en uitbreiding wordt niet verantwoord geacht. Ook op andere ZMLK-scholen in de omgeving is geen plaats. Mede door toedoen van de inspectie wordt de jongen nu tijdelijk opgevangen door een reguliere basisschool.

Casus 5

Een 13-jarige jongen, afkomstig van het VMBO, zit ten minste vanaf half december 2000 thuis. In principe is er plaats voor hem op een VSO-ZMOK-school. De jongen weigert echter te komen, ondanks het feit dat hij daartoe door de leerplichtambtenaar is gesommeerd. Met de familie van de jongen is geen contact te krijgen. Daarom heeft de gemeente nu een wijkbeheerder ingeschakeld die de opdracht heeft alsnog contact met de familie te leggen.

Casus 6

Een 13-jarig meisje volgt al sinds november 1999 geen onderwijs. Ze is van de door haar bezochte reguliere basisschool verwijderd vanwege ongeoorloofd schoolverzuim. De oorzaak ligt in de thuissituatie die bijzonder gecompliceerd is. Verschillende instanties (jeugdzorg, politie, huisarts, sociaal-psychologische dienst, raad van de kinderscherming) zijn bij de zaak betrokken, maar niet in staat gebleken in goede onderlinge samenwerking snel tot een oplossing te komen. Inmiddels zit er weer schot in de zaak: er is een toezienend voogd benoemd, in december 2000 is het meisje aangemeld bij een school voor VSO-ZMOK en in maart 2001 tot de school toegelaten.

Casus 7

Een 7-jarig meisje is in oktober 2000 verwijderd van een reguliere basisschool. Na uitbehandeld te zijn in het ziekenhuis staat het meisje nu op de onderzoeklijst van een school voor langdurig zieken. Mocht ze tot deze school toelaatbaar worden bevonden, dan wacht haar nog een plaatsingslijst. Dankzij de inspanningen van de

leerplichtambtenaar gaat het meisje sinds medio maart 2001 vijf ochtenden per week met de taxi naar een reguliere basisschool, van waaruit zij huiswerk mee krijgt voor de middagen.

Casus 8

Een 13-jarig meisje zit sinds maart 2000 thuis. Daarvoor bezocht zij de brugklas van een school voor voortgezet onderwijs. In mei 2000 bereikte het bericht van thuis zitten de leerplichtambtenaar, die vervolgens diverse pogingen heeft ondernomen in contact te komen met haar ouders. Uiteindelijk wordt het meisje aangemeld bij een school voor VSO-LOM, die haar echter niet toelaatbaar verklaart en een ZMOK-advies geeft. Daarna duurt het weer enkele maanden voordat de ouders haar aanmelden bij een school voor VSO-ZMOK. Pas in december 2000 vindt het intakegesprek plaats, waarna nog aanvullende onderzoeken gedaan moeten worden. Nadat zij voor deze school toelaatbaar is verklaard, kan het meisje er toch niet onmiddellijk terecht, vanwege overbelasting van het team. Ze moet wachten tot na de zomervakantie, tenzij er leerlingen van de school eerder vertrekken. Ook tijdelijke terugplaatsing op de oude school wordt door deze school afgewezen; er is daar te veel gebeurd en ter bescherming van de andere leerlingen kan men het meisje niet terugnemen. Op initiatief van de inspectie wordt op dit moment onderhandeld door de leerplichtambtenaar met de oude school van het meisje en de school voor VSO-ZMOK om gezamenlijk een plan van aanpak te maken en een onderwijsaanbod te doen.

Internaatleerlingen

Tien 13-jarigen en ouder staan op de wachtlijst van een school voor VSO-ZMOK, verbonden aan een internaat. De leerlingen zijn vanwege hun ernstige persoonlijkheid- en/of gedragsproblematiek niet in staat regulier onderwijs of ander speciaal onderwijs te volgen. De problemen doen zich doorgaans zowel thuis als op straat en op school voor. In de meeste gevallen is er ook sprake van leerproblemen en/of hebben alle andere problemen geleid tot leerproblematiek. De gedragsuitingen zijn verschillend: fysiek en verbaal agressief, extreme onrust en verwarring, seksueel ontremd en/of grensoverschrijdend. Het gaat veelal om jongeren die al geruime tijd niet bereikbaar zijn voor de hulpverlening en het onderwijs (weglopers, zwervende jongeren). Voor sommige jongeren begint de school al met het onderwijs of de behandeling nog voordat de jongeren geplaatst worden op het internaat. Gezien de ernst van de problemen is dat slechts in een enkel geval haalbaar. De meeste van deze jongeren worden daarom pas de facto op de school geplaatst wanneer er een plaats is vrijgekomen op het internaat.